

UREDITEV BIOTIČNEGA VARSTVA RASTLIN V SLOVENIJI

Simona MAVSAR¹, Vlasta KNAPIC²

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Fitosanitarna uprava Republike Slovenije, Sektor za zdravstveno varstvo rastlin, Ljubljana

IZVLEČEK

Integrirani način varstva rastlin združuje različne načine varstva, ki so sprejemljivi z gospodarskega, ekološkega in toksikološkega vidika. Njegov bistveni del je biotično varstvo rastlin. Ko govorimo o biotičnem varstvu rastlin kot o doseljevanju neke domorodne populacije ali pa celo o naseljevanju tujerodne vrste koristnih organizmov v naravo, presegamo okvire varstva rastlin. Zato moramo upoštevati ne le načela učinkovitosti in kakovosti biotičnega varstva, pač pa tudi pravila in morebitno tveganje za ohranjanje narave in njene biotske raznovrstnosti. Podrobnejše postopke za vnos, gojenje in uporabo koristnih organizmov ureja Pravilnik o biotičnem varstvu rastlin (Uradni list št. 45/06), ki je začel veljati 13. maja 2006. Določbe tega pravilnika se ne uporabljajo za vnos in uporabo mikroorganizmov, ki jih urejajo predpisi s področja fitofarmaceutskih sredstev in so podvrženi drugačnim ocenam tveganja v postopku registracije. Koristni organizmi, ki se lahko uporabljajo za namen biotičnega varstva rastlin, so lahko domorodne ali tujerodne vrste organizmov. Seznam domorodnih in seznam tujerodnih vrst organizmov za namen biotičnega varstva rastlin vodi Fitosanitarna uprava RS na spletni strani (www.furs.si). Pri tujerodnih organizmih je še posebej potrebna previdnost pri vnosu v naravo, zato je ob vlogi za vnos potrebno poskrbeti za oceno tveganja za naravo, v skladu s predpisom o izvedbi presoje tveganja za naravo. Zaradi spodbujanja okolju prijaznega načina varstva rastlin so v prispevku predstavljeni postopki za vnos in uporabo koristnih organizmov.

Ključne besede: biotično varstvo rastlin, domorodne vrste organizmov, koristni organizmi, pravilnik, tujerodne vrste organizmov

ABSTRACT

ORGANIZATION OF BIOLOGICAL CONTROL OF PLANT PESTS IN SLOVENIA

Integrated control of plant health combines various types of control, which are acceptable from the economic, ecological and toxicological perspective. Biological control of plant pests represents its essential part. Speaking of biological control of plant pests in terms of re-population of an indigenous population or even establishment of an exotic species of a useful organism into nature would go beyond the scope of plant health. Thus not only the principles of effectiveness and quality of biological control should be taken into consideration but also the rules and eventual risk for nature conservation and for biological diversity thereof. More detailed procedures for introduction, rearing and use of useful organisms are subject to the Rules on biological control of plant pests (Official Gazette RS, No 45/06), which came into force on 13 May 2006. Provisions of these Rules do not apply for the introduction and use of microorganisms, which are governed by regulations in the field of plant protection products and are subject to different risk assessment in the registration procedure. Useful organisms, which may be used for the purposes of biological control of plant pests may be indigenous or exotic species of

¹ mag., Einspielerjeva 6, SI-1000 Ljubljana

² univ. dipl. inž. agr., prav tam

organisms. The list of indigenous as well as the list of exotic species of organisms for the purposes of biological control of plant pests are managed by the Phytosanitary Administration RS on the website (www.furs.si). Great care should be taken at introducing exotic species into the nature, therefore risk assessment for nature should be made when lodging an application for introduction, as provided for with the regulation governing the implementation of assessment of risk to nature. The paper shall present the requirements concerning rearing as well as introduction and use of useful organisms in Slovenia. With a view to promote environmentally-friendly method of plant health the paper presents the conditions for introduction and use of useful organisms.

Key words: biological control, indigenous species of organisms, useful organisms, rules, exotic species of organisms

1 UVOD

Vnos koristnih organizmov za raziskovanje biotičnega zatiranja škodljivih organizmov je znanstvenim in raziskovalnim organizacijam dovoljeval že Zakon o zdravstvenem varstvu rastlin iz leta 1995 medtem ko je novi Zakon o zdravstvenem varstvu rastlin iz leta 2001 dal pravno podlago za ureditev biotičnega varstva rastlin v Sloveniji. Na podlagi omenjenega Zakona o zdravstvenem varstvu rastlin (Uradni list RS št. 23/05 - uradno prečiščeno besedilo in 61/06 Zdu-1) je bil izdan Pravilnik o biotičnem varstvu rastlin (Uradni list št. 45/06), ki je začel veljati 13. maja 2006 in podrobneje ureja postopke za vnos, gojenje in uporabo koristnih organizmov.

Zaradi spodbujanja okolju prijaznega načina varstva rastlin, so v prispevku predstavljeni postopki za vnos in uporabo koristnih organizmov. Postopki za vnos in uporabo tujerodnih vrst organizmov so zahtevnejši zaradi ohranjanja biotske raznovrstnosti, da se ne poruši naravno ravnovesje s kakršnim koli posegom, ki bi številčno ali kakovostno uničil strukturo življenjske združbe rastlinskih ali živalskih vrst.

2 VSEBINA PRAVILNIKA

Pravilnik o biotičnem varstvu rastlin (Uradni list št. 45/06) (v nadaljnjem besedilu: Pravilnik) ureja tiste koristne organizme za biotično varstvo rastlin, ki so živi naravni sovražniki, antagonisti ali kompetitorji ali njihovi produkti, in drugi organizmi, ki se morejo sami razmnoževati, vključno s tistimi, ki so pakirani ali formulirani kot komercialni proizvod. Koristni organizmi, ki se lahko uporabljajo za namen biotičnega varstva rastlin, so lahko domorodne ali tujerodne vrste organizmov. Pri tujerodnih organizmih je še posebej potrebna previdnost pri vnosu v naravo, zato je ob vlogi za vnos potrebno poskrbeti za oceno tveganja za naravo, v skladu s predpisom o izvedbi presoje tveganja za naravo.

Biotično varstvo rastlin v RS soupravljata Fitosanitarna uprava RS (v nadaljnjem besedilu: Uprava), ki izdaja dovoljenja za vnos in uporabo koristnih organizmov ter Ministrstvo za okolje in prostor, ki je pristojno za ohranjanje narave in daje soglasja na podlagi presoje tveganja za naravo.

3 SEZNAM KORISTNIH ORGANIZMOV

Koristni organizmi, katerih vnos, gojenje in uporaba je, v skladu s Pravilnikom, dovoljena v Republiki Sloveniji, so razvrščeni v seznam domorodnih in seznam tujerodnih vrst organizmov (v nadaljnjem besedilu: Seznam). Oba Seznama vodi Uprava na podlagi rezultatov raziskav, strokovnih oziroma znanstvenih člankov ali drugih uradnih dokazov in

seznama koristnih organizmov Evropske organizacije za varstvo rastlin, standarda za fitosanitarne ukrepe o varni uporabi koristnih organizmov za biotično varstvo rastlin. Seznama sta dostopna pri Upravi in na njenih spletnih straneh www.furs.si.

4 VNOS IN UPORABA DOMORODNIH ORGANIZMOV

Uporabnik lahko vnese in uporablja domorodne organizme s Seznama z namenom zatiranja ciljnih rastlinskih škodljivih organizmov, če:

- upošteva načela dobre kmetijske prakse, varstva okolja oziroma ohranjanja narave,
- ima primerno tehnično opremo za uporabo koristnih organizmov in
- izpolnjuje ostale pogoje iz Pravilnika.

Uporabnik, ki se ukvarja s kmetijsko dejavnostjo in je tržni pridelovalec, pa mora poleg izpolnjevanja prej naštetih pogojev imeti še veljavno dokazilo o izpolnjevanju pogojev glede izobrazbe oziroma strokovne usposobljenosti v skladu s predpisi, ki urejajo fitofarmaceutvska sredstva.

5 VNOS IN UPORABA TUJERODNIH ORGANIZMOV

Za vnos in uporabo tujerodnih vrst organizmov je potrebno pridobiti dovoljenje Uprave, ki se izda v soglasju z Ministrstvom za okolje in prostor (ARSO).

Vlagatelj mora za pridobitev dovoljenja zagotoviti:

- strokovno odgovorno osebo, ki ima veljavno dokazilo o izpolnjevanju pogojev glede izobrazbe oziroma strokovne usposobljenosti v skladu s predpisi, ki urejajo fitofarmaceutvska sredstva, ter je odgovorna za vnos, uporabo, spremljanje učinkovitosti in širjenja tujerodne vrste organizma;
- oceno tveganja vnosa za naravo, v skladu s predpisom o izvedbi presoje tveganja za naravo;
- program vnosa ali naselitve, iz katerega je razviden vnos tujerodne vrste organizmov glede na čas in količino;
- seznam prejemnikov oziroma uporabnikov tujerodne vrste organizma;
- dokazila, da je organizem namenjen uporabi za biotično varstvo rastlin z navedbo ciljnih organizmov in
- za tujerodne organizme, ki niso na Seznamu, dokazila, da je organizem dovoljeno uporabljati vsaj v treh ekološko primerljivih evropskih državah, če se uporabljajo v enakem ali primerljivem ekosistemu.

6 SVETOVANJE, OGLAŠEVANJE

Svetovati, oglaševati ali priporočati se sme le uporaba domorodnih organizmov s Seznama in tistih tujerodnih organizmov v Seznama, za katere je Uprava izdala dovoljenje za vnos in uporabo.